

УДК 631.16:330. 339.727

*О. М. Згурська,**к. е. н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Державний університет телекомунікацій, м. Київ**ORCID ID: 0000-0003-3878-3007**Т. В. Сьомкіна,**д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Державний університет телекомунікацій, м. Київ**ORCID ID: 0000-0003-2852-2989*

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.23

ФІНАНСОВИЙ СТАН ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

*O. Zgurska,**PhD in Economics,**Associate Professor of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities Department,
State University of Telecommunications, Kiev**T. Somkina,**Doctor of Economic Sciences, Professor of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities Department,
State University of Telecommunications, Kiev*

UKRAINIAN AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES' FINANCIAL SITUATION AND ACTIVITY FEATURES ON THE STOCK MARKET

У статті визначено ключову роль інноваційного розвитку підприємств АПК як одного із ключових пріоритетів ефективного функціонування на довгострокову перспективу в стрімких умовах розвитку інформаційного суспільства. Обґрунтовано дані фінансового стану агрохолдингів України станом на 2018 рік. Запропоновано брати до аналізу значення таких показників, як ціна акції (дол.), показник EBITDA (млн дол.) як найпоширеніший показник ефективності в аграрному бізнесі та чистий дохід агрохолдингів (млн дол.), що впливають на рівень ринкової позиції компаній. Визначено основні стратегічні напрями функціонування на прикладі ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" та групи компаній "Кернел". Відображено структуру виробничої діяльності ПрАТ "Миронівський хлібопродукт", а саме — питому вагу основних виробничих потужностей агрохолдингу. Наведено аналіз динаміки виробничих потужностей групи компаній "Кернел Груп" за період 2014—2018 МР. Визначено, що лінія тренду капіталізації на сьогодні характеризується більш крутою експонентою зростання ринкової вартості агрохолдингів, що свідчить про певну стабільність у вартості українських агрохолдингів на світовому фондовому ринку. Відображено динаміку котирування акцій компаній "Кернел" та "МХП" станом на 2018 рік, що свідчить про те, що ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" та група компаній "Кернел" формують криву стану котирування акцій на Лондонській і Варшавській фондових біржах, які були в мейнстрімі зростання світових ринків на старті 2018 року. Зазначено, що досягнення високих показників діяльності на фондовому ринку неможливе без ефективного інвестування в інноваційну діяльність, у розвиток ІТ-технологій з одночасним вирішення завдань сучасних дієвих механізмів стратегічного планування та управління, котрі сприяють адаптації підприємств до постійнозмінних умов зовнішнього середовища.

This article has defined the main role of the agro-industrial enterprises' innovative development as one of the key priorities of effective long-term functioning in the fast-paced environment of the information society. There has been reflected the financial state of agricultural holdings of Ukraine for 2018, namely: the level of EBITDA of the analyzed companies. There has been suggested to take into account exactly such values of indicators as: stock price (USD), EBITDA (USD million) as the most common indicator of efficiency in the agricultural business, and net income of agricultural holdings (USD million), which affect the market position level of the companies.

There have been defined the main strategic directions of functioning on the example of Privat Joint-Stock Company "Mironovsky bread product" and company group "Kernel". There has been shown the structure of production activity of Privat Joint-Stock Company "Mironovsky bread product", as well as the share of the main production capacities of the agro-holding.

There has been reflected the analysis the dynamics of capacity production of the company group "Kernel" for the 2014—2018 marketing years. There have been determined that the trend line of capitalization for today is characterized by a steeper exponent of the increase in the market value of agricultural holdings, which indicates a certain stability in the value of Ukrainian agricultural holdings in the world stock market. There has been reflected the stock quotes dynamics of company group "Kernel" and Privat Joint-Stock Company "Mironovsky bread product" for 2018 year, indicating that both companies are generating a stock quotation curve on the London and Warsaw Stock Exchanges, which were in the mainstream of global market growth at the start of 2018 year. There has been noted that the achievement of high performance in the stock market is impossible without effective innovation investment in the IT technologies development, with simultaneously tasks solution of modern effective strategic planning and management mechanisms, which contribute to the enterprises' adaptation to constantly changing environmental external conditions.

Ключові слова: агропромислове підприємство, фінансовий стан, фондовий ринок, капіталізація, котирування, акція.

Key words: agro-industrial enterprise, financial condition, stock market, capitalization, quotes, stock.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Характерною особливістю розвитку підприємств АПК України є жорсткий рівень конкурентоспроможності як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках у поєднанні з політичною нестабільністю країни останніх років, скорочення фінансування сільськогосподарських підприємств, недостатність технічного оснащення, слабке управління процесами реформування аграрної сфери, а також вимушене виживання в умовах надстрімкого розвитку інформаційних технологій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження фінансового стану та перспектив інноваційної діяльності агропромислових підприємств, їхнього ресурсного забезпечення внесли зкордонні науковці науковці: І. Буздалов, В. Милосердов, В. Паціорковський, А. Петриков, М. Семенов, Т. Шульц, а також вітчизняні вчені: А. Василенко, О. Дацій, М. Кропивко, Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк, В. Ситник, В. Смолінський, В. Трегобчук, Л. Федулова, О. Шпи-

куляк, О. Шубравська та інші. Попри наукову цінність проведених досліджень, необхідно визнати, що особливості діяльності агропромислових підприємств на фондовому ринку на сьогодні є недостатньо вивченими.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є поглиблене дослідження фінансового стану та особливостей діяльності підприємств АПК на фондовому ринку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз стану розвитку вітчизняних агропромислових підприємств свідчить про необхідність невідкладного втручання вирішення задачі ефективного використання ІТ у системі інформаційних рішень для кожного із підприємств, що спеціалізується на виробництві того чи іншого виду продукції.

У цих умовах питання ефективної діяльності підприємств на основі інноваційного розвитку є одним з пріоритетів ефективного функціонування та розвитку на довгострокову перспективу. Успішне вирішення такого стратегічного питання забезпечить виробництво високоякісної продукції, конкурентоспроможної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Найбільш обґрунтованими даними про аналіз фінансового стану агрохолдингів на сьогодні вважається висновки, які свідчать про те, що компанії, які добровільно розкривають більше інформації у своїх річних звітах, ніж вимагається, можуть керуватися ймовірним підвищенням ціни на акції, зростанням ділової репутації та очевидним покращенням ринкової позиції. Цей інноваційний інструмент дає змогу інвесторам, аналітикам, науковцям і регуляторам вивчити кілька гіпотез щодо інвестиційних наслідків, підвищити відкритість інвестицій та ефективність регулювання, а також провести діагностику корпоративного управління

Розмір земельного банку та показник ЕВІДТА агрохолдингів

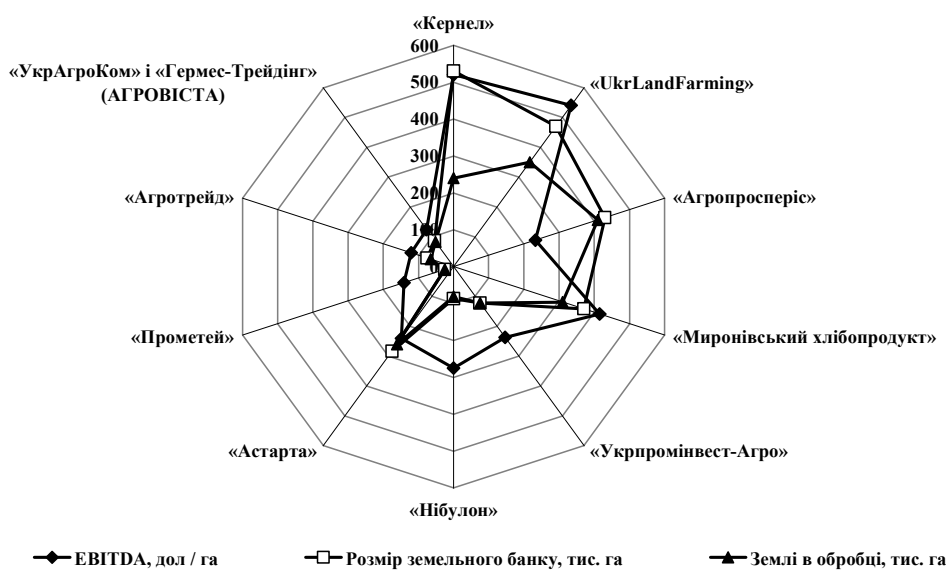

Рис. 1. Рівень показників ЕВІДТА підприємств АПК України станом на 2018 рік

Джерело: сформовано авторами за джерелами [2—4].

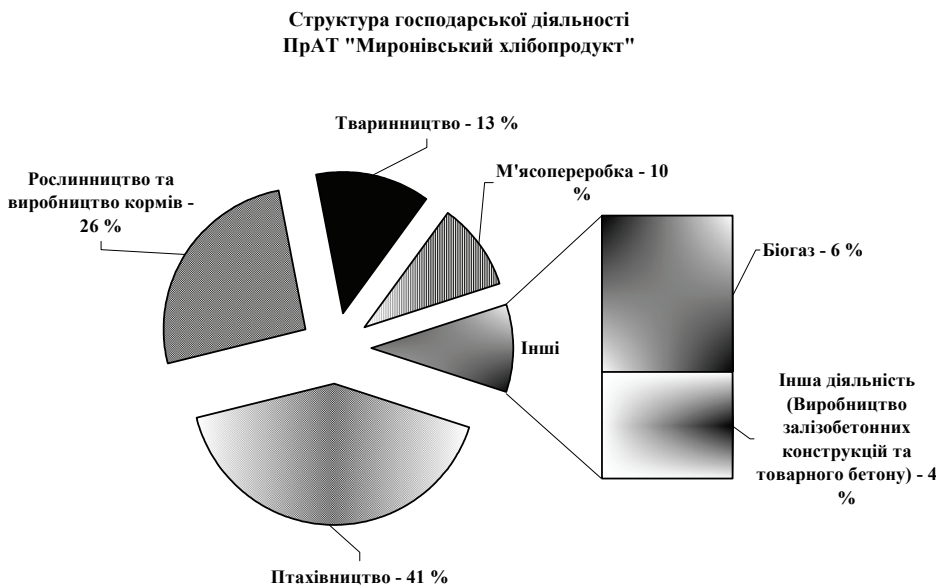

Рис. 2. Питома вага виробничих потужностей ПрАТ "Миронівський хлібопродукт"

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

кого здоров'я компаній [6, с. 36]. Для проведення аналізу за вищезгаданою методикою дослідження було взято кварталні англомовні звіти десяти перелічених агрохолдингів за 2012—2016 рр., які є у вільному доступі мережі Internet. Рівень прозорості агрохолдингів відповідає сумарній кількості розкритих питань у щорічних звітах. Запропоновано брати до аналізу значення таких показників, як ціна акції (дол.), показник EBITDA (млн дол.) — як найпоширеніший показник ефективності в аграрному бізнесі, та чистий дохід агрохолдингів (млн дол.), що ймовірно впливають на рівень ринкової позиції компанії. Значення бралися зі щорічних звітів або розраховувалися за загальновідомими формулами. Спочатку було відображено проаналізовано показник EBITDA досліджуванних агрохолдингів. Результати показали, що для таких компаній: група компаній "Ukrland farming", група компаній "KERNEL", Агрохолдинг "МХП", група компаній "NIBULON" такий показник виявився значимими і прямо залежними від рівня прозорості (рис. 1).

Дослідивши основні напрями діяльності ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" — провідного виробника м'яса на національному ринку, можна виділити основні стратегічні напрями функціонування [326]:

— Контроль за витратами виробництва. Собівартість виробництва продукції птахівництва МХП одна з найнижчих у галузі.

— Будівництво сучасних підприємств (Ефективна інвестиційна політика, спрямована на будівництво новітнього обладнання збільшення виробничих потужностей та обладнання з метою підтримки статусу сучасного та інноваційного європейського виробника.

— Збільшення земельного банку — одна із найважливіших складових вертикально інтегрованої бізнес-моделі. У планах компанії на 2019 р. — можливе збільшення земельного банку до 600 тис. га.

— Збільшення частки присутності на ринку.

Український ринок продуктів м'ясопереробки поступово розширюється. Займаючи стійку позицію на ринку м'ясопереробки, ми прагнемо розширити асортимент та завоювати більшу частку даного сегменту. Ми пропонуємо широкий асортимент смачної, високоякісної, безпечної продукції. Зокрема продукцію з доданою вартістю, наприклад, страви швидкого приготування та напівфабрикати.

— Просування торгових марок.

Стала підтримка торгових марок через цільову рекламу, яка забезпечує їм високу впізнаваність, довіру до

продукції МХП, а також веде до подальшого збільшення продажів.

— Розширення системи збуту
У планах компанії на наступні п'ять років розширення франчайзингової мережі (станом на 2019 р. — понад 5 000 точок). Також планується балансова підтримка роздрібних продажів між франчайзинговими магазинами та супермаркетами [4]

Керівництво агроіндустріального холдингу ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" (далі — МХП) несе жорстку відповідальність за всі стадії процесу виробництва курятини: від виробництва інкубаційного яйця до розповсюдження й продажу фінальної продукції, від вирощування власних зернових до виробництва необхідних для годівлі птиці комбікормів. Це забезпечує повний контроль за якістю та собівартістю — від поля до столу. Унікальна бізнес-модель та інтенсивні капіталовкладення у розвиток і будівництво нових виробничих об'єктів з високим рівнем ефективності — це головна перевага компанії порівняно з конкурентами.

Вертикальна інтеграція бізнесу гарантує МХП стабільно високі стандарти якості, а також контроль над собівартістю фінальної продукції завдяки великим масштабам виробництва, що особливо важливо в умовах української економіки, що розвивається. З огляду на ріст виробництва курятини, МХП планує і надалі самостійно забезпечувати себе основними інгредієнтами (кукурудою, пшеницею, соняшником, соєю), необхідними для виробництва комбікормів. Компанія також продовжує знаходити додаткові способи використання відходів виробництва. Наприклад, на сьогодні МХП використовує лушпиння соняшнику для підстилки в пташниках і як паливо для отримання парової енергії на комбікормових заводах компанії. МХП також використовує курячий послід як добриво для вирощування зернових. Уже 8-ий рік (з 2012 р.) діє біогазова станція на птахофабриці "Оріль-Лідер" (Дніпропетровська обл.) [4]. У подальшому компанія продовжить підвищувати свій рівень енергонезалежності (рис. 2).

За даними рисунку, ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" є лідером на ринку України у птахівництві та розширює експорт м'яса птиці у всьому світі. Ми продовжуємо втілювати стратегію диверсифікації ринків збуту і досліджувати нові ринки для ведення бізнесу в країнах Азії, Близького Сходу та Африки, нарощуючи обсяги експорту м'яса птиці у ці регіони. Нині географічна структура нашого експорту налічує понад 60 країн світу. В рамках експортної стратегії, Компанія заснувала переробний завод у Нідерландах (ЄС). Цей крок дозволив покращити контроль над якістю продукції та сервісом, що надається кінцевому споживачеві.

Щодо діяльності агрохолдингу "Кернел" — провідного у світі та найбільшого в Україні виробника та експортера соняшникової олії, ключового постачальника сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки, варто зауважити, що власну продукцію "Кернел" експортує більш ніж в 60 країн світу. З листопада 2007 року акції компанії торгуються на Варшавській фондовій біржі [3].

Кернел — найбільша диверсифікована інтегрована компанія в агропромисловому секторі України. Кернел є найбільшим постачальником української соняшникової олії і шроту на міжнародний ринок, ключовим постачальником бутильованої олії на внутрішній ринок і провідним оператором в сфері надання послуг сільгосп-

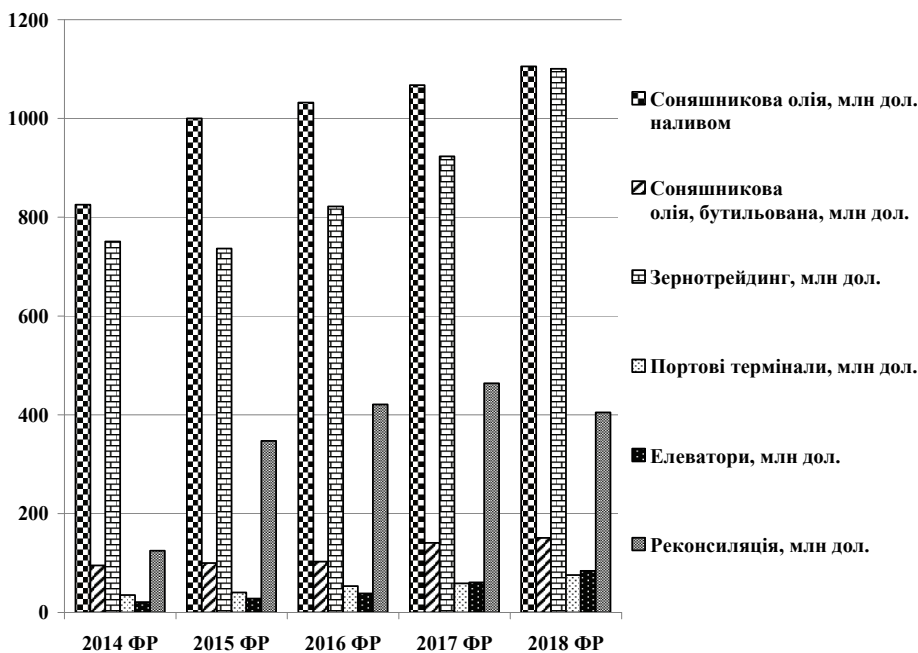

Рис. 3. Динаміка виробничих потужностей групи компаній "Кернел" (2014–2018 МР)

Джерело: побудовано авторами на основі [2; 3].

виробникам зі зберігання зерна на елеваторах, а також послуг з перевалки та експорту зерна, рослинного масла і шроту на терміналах в портах Чорного моря [3].

Підприємства цієї групи формують виробничий ланцюжок: виробництво сільськогосподарської продукції, концентрація, логістика та міжнародний продаж зерна, виробництво і продаж сирого і бутильованої соняшникової олії на міжнародному та внутрішньому ринках. Є найбільшою приватною компанією, що надає послуги елеваторів в Україні та основним оператором з перевалки та експорту зерна, олій та шроту соняшнику через портові термінали на Чорному морі. У Кернел працює 6 400 співробітників. Компанія почала свою діяльність у середині дев'яностих років минулого століття з експорту української сільськогосподарської продукції. Маючи в активі незначні кошти і займаючись в основному транспортуванням у чорноморські порти і продажем великим міжнародним трейдерам сільгосппродукції, наша Компанія почала набувати зернові елеватори — ключові активи для контролю виробництва та логістики зерна, що є інструментом створення стабільної довгострокової основи зернового виробництва.

Агровиробничий комплекс Кернел — це 35 сільськогосподарських підприємств і 480 000 гектар посівних площ, об'єднаних в п'ять великих кластерів, які розташовані в близькості від елеваторів і заводів компанії. Пріоритетними для вирощування є зернові та олійні культури, що представляють комерційну цінність для експорту та переробки на власних підприємствах, традиційно це пшениця, ячмінь, кукурудза, соя, горох і соняшник. У 2010 році агропідприємства зібрали урожай обсягом 218 тис. тонн зернових, що становить близько 6% від загального обсягу переробки і перевалки сільгосппродукції компанії (рис. 3).

Агрохолдинг "Кернел" на сьогодні є безперечним лідером по переробці насіння соняшнику. Щорічно переробляє майже 2,3 млн тонн насіння соняшнику, що становить одну третину всього соняшнику, вирощеного в країні. Виробляє 1 млн тонн сирової соняшникової олії і 850 000 тонн шроту. У власності компанії шість олійноекстракційних заводів у зоні вирощування соняшнику на території України протяжністю більше тисячі кілометрів від берегів Чорного моря і до східного

кордону з Росією. Крім того, переробляє насіння соняшнику безпосередньо в порту міста Іллічівська на основі довгострокового договору про переробку давальницької сировини [3].

Компанія є найбільшим в Україні виробником і постачальником бутильованої соняшникової олії на внутрішній ринок, займаючи 35% частки ринку. Продає бутильовану олію під трьома основними брендами "Щедрий Дар", "Стожар", "Чумац Золота" безпосередньо великим роздрібним мережам і через регіональних дистриб'юторів. Лідер експорту зерна в Україні, поставляючи на міжнародні ринки 10% експортованого з країни зерна [3].

Портові термінали Кернел є важливою складовою в процесах перевалки зерна і транспортування олії, а також ключовою ланкою в стратегії розвитку і зростання компанії. Сьогодні через власні термінали компанія експортує зерно, соняшникову олію і шрот, забезпечуючи гнучкість маркетингової стратегії і ефективність поставок споживачам.

Кернел є найбільшим в Україні приватним оператором послуг елеваторів загальною потужністю одноразового зберігання 2,3 млн тонн зерна на 39 підприємствах, розташованих в основних сільськогосподарських регіонах країни.

Що стосується біржової діяльності, то варто зазначити, що у 1-му кварталі 2019 року капіталізація українських агрохолдингів, акції яких котируються на закордонних біржах, в цілому характеризувалася нестабільною динамікою, відзначають аналітики УкрАгроКонсалт [2]. Почавши рік з 2,57 млрд євро і досягнувши рівня 2,93—3,0 млрд євро в період 24—30 січня, капіталізація агрохолдингів пішла на спад і знизилася до 2,75 млрд євро в кінці 1-ого кварталу. Примітно, що на початок і кінець 2017 року його також перебувала в діапазоні 2,6—2,7 млрд євро. Це свідчить про певну стабільність у вартості українських агрохолдингів на світовому ринку.

Лінія тренду капіталізації в цьому році прогноє з більш крутою експонентою зростання ринкової вартості агрохолдингів в 1-му кварталі минулого року.

На думку експертів УкрАгроКонсалт, це пов'язано з тим, що початок минулого року було відзначено:

- сприятливими прогнозами погодних умов для високого врожаю;
- певна стабілізація макрофінансової ситуації в країні;
- переміщення питання про створення та відкриття ринку землі в практичну площину.

Тренд капіталізації визначається ринковою вартістю основних агрохолдингів. Найбільші — МХП і Кернел — задають напрямок тренду. На діаграмі видно, як більш "дорогі" агрохолдинги формують криву їх акції котируються на Лондонській і Варшавській фондових біржах, які були в мейнстрімі зростання світових ринків на старті 2018 року. Але з перших чисел лютого на ринках почалася корекція. Зниження котирувань експерти також пояснюють швидким зростанням прибутковості американських держоблігацій і пов'язаними з ним побоюваннями щодо зростання інфляції і підвищення процентної ставки Федеральної резервної системи.

У свою чергу, котирування акцій МХП відреагували понижувальною динамікою, ймовірно, на факторі напруги з реструктуризацією заборгованості бенефіціара МХП. Котирування акцій Кернел таким же чином відре-

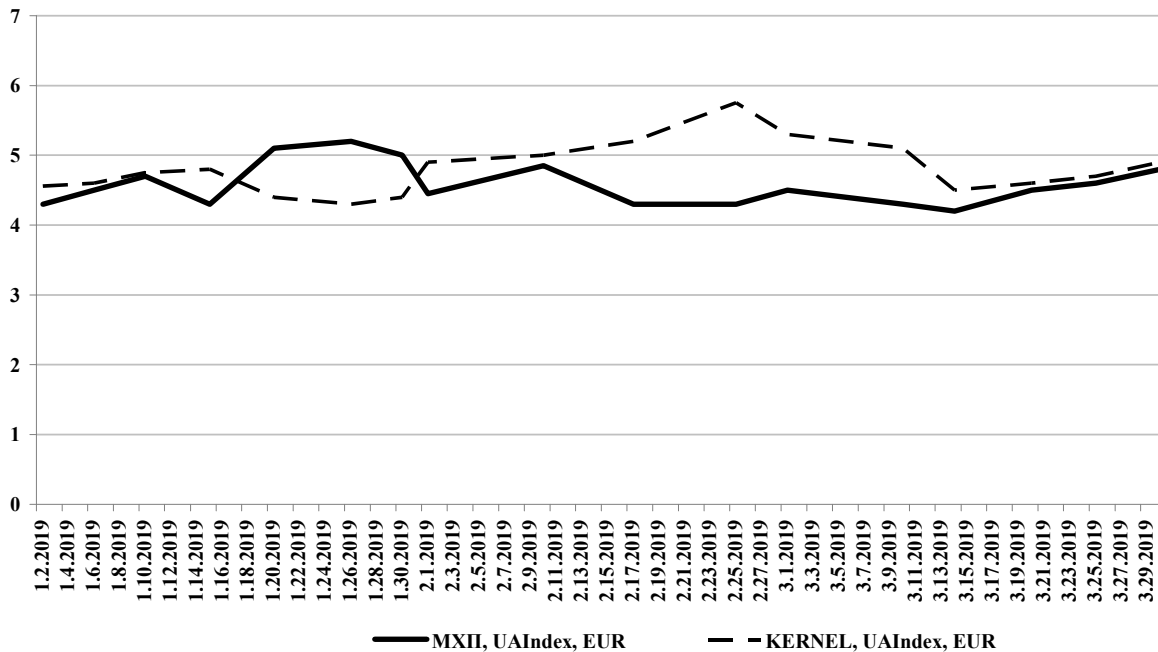

Рис. 4. Динаміка котирування акцій ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" та групи компаній "Кернел"

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 4].

агували на зниження фінрезультатів і наміри скоротити земельний банк (рис. 4).

ВИСНОВКИ

Таким чином, стратегічним завданням національних агропромислових підприємств є реалізація комплексного технічного (технологічного та інформаційного) перенадання діяльності, без чого неможливо вирішити питання ефективної діяльності підприємств як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

Варто зазначити, що на сьогодні в національному агропромисловому комплексі активно почали активізуватися процеси комплексного інформаційної переорієнтації діяльності підприємств. У цьому контексті досягнення високих показників діяльності на фондовому ринку неможливе без ефективного інвестування в інноваційну діяльність, у розвиток ІТ-технологій з одночасним вирішенням завдань сучасних дієвих механізмів стратегічного планування та управління, котрі сприяють адаптації підприємств до постійнозмінних умов зовнішнього середовища.

Особливістю формування ефективного стратегічного управління процесами діяльності являється розробка сучасних дієвих механізмів стратегічного планування та управління з використанням комплексу ІТ-технологій, оскільки втрати, обумовлені хибним вибором комплексу стратегій розвитку підприємств АПК, можуть носити економічний, політичний, соціальний, технологічний, фінансовий, маркетинговий, характер та бути дуже значними.

Література:

1. Дачій О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. 2011. № 1. С. 65—76.
2. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Статистична і фінансова звітність компанії "KERNEL". URL: <https://www.kernel.ua/ua/>
4. Статистична і фінансова звітність агропромислового холдингу "Миронівський хлібопродукт". URL: <https://www.mhp.com.ua/ru/home>
5. Федуллова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України // Економіка і прогнозування. 2012. № 1. С. 87—100.

6. Черевко Г. Агрохолдинги як нові організаційні форми крупно товарного господарювання в агробізнесі України. Аграрна економіка. 2012. Т. 5. № 1—2. С. 32—39.
7. McCarthy E. J. (1964), Basic Marketing, Richard D. Irwin, Homewood, IL. Miller D., Friesen P.H., A longitudinal Study of Corporate Life Cycles// Management Science, vol. 30, no. 10 (October 1984), pp. 1161—1183.
8. Шпикуляк О.Г. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності. Економіка АПК. 2011. № 12. С. 109—116.
9. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект. Економіка України. 2012. № 1. — С. 27—35.

References:

1. Datsij, O.I. (2011), "Financial support of innovations in the agro-industrial complex of Ukraine", Problemy investytsijno-innovatsijnoho rozvytku, vol. 1, pp. 65—76.
2. State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 25 March 2020).
3. KERNEL (2020), "Statistical and financial reporting", available at: <https://www.kernel.ua/ua/> (Accessed 25 March 2020).
4. Mironivskyi Hliboproduct (2020), "Statistical and financial reporting", available at: <https://www.mhp.com.ua/ru/home> (Accessed 25 March 2020).
5. Fedulova, L.I. (2012), "Conceptual model of innovation strategy of Ukraine", Ekonomika i prohnozuvannia, vol. 1, pp. 87—100.
6. Cherevko, H. (2012), "Agroholdings as new organizational forms of large-scale commodity management in agribusiness of Ukraine", Ahrarna ekonomika, vol. 5, no. 1—2, pp. 32—39.
7. McCarthy, E.J. (1964), "Basic Marketing, Richard D. Irwin, Homewood, IL. Miller D., Friesen P.H., A longitudinal Study of Corporate Life Cycles", Management Science, vol. 30, no. 10, pp. 1161—1183.
8. Shpykuliak, O.H. (2011), "Stages of the innovation process and evaluation of the effectiveness of innovation", Ekonomika APK, vol. 12, pp. 109—116.
9. Shubravs'ka, O. (2012), "Innovative development of the agricultural sector of the economy of Ukraine: theoretical and methodological aspect", Ekonomika Ukrainy, vol. 1, pp. 27—35.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2020 р.